

РОЛЬ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: НОВІ ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Барановська Н.М.

Національний університет "Львівська політехніка"

У сучасній Україні відбуваються зміни в багатьох сферах життя суспільства, трансформуються суспільні відносини, переглядається система цінностей і пріоритетів. Стратегічною метою суспільного розвитку нашої країни є формування демократичного суспільства та побудова правової держави. Ефективна та відповідальна участь громадян у політичному житті суспільства потребує певних знань та практичних умінь. Такі суспільні завдання визначають нові вимоги до організації навчально-виховного процесу у вищій школі, основне завдання якої – виховання студентської молоді як інтелектуальної, творчої сили суспільства із закладеними в ній загальнолюдськими цінностями і переконаннями. Перш за все це стосується забезпечення доступу до освітньої та професійної підготовки всіх, хто має необхідні здібності та відповідні знання. Ще на початку ХХ століття І. Франко акцентував на необхідності виховання молодого покоління як цінного фактора суспільного прогресу. «Яка молодь, таке й майбутнє народу», - зазначав він [1]. За цих умов виховний процес у вищій школі покликаний розвивати у молоді самостійність мислення, здатність до самоорганізації, формування високого рівня правової культури, готовність до співпраці, схильності до творчої діяльності, толерантності, терпимості, вміння вести діалог, шукати і знаходити компроміси. Важливу роль у вирішенні цих завдань належить гуманітарним наукам, які, формуючи цілісне уявлення про загальнолюдські духовно-культурні цінності, надбання та проблеми, дають розуміння національних пріоритетів. У сучасних умовах вища школа покликана виробити нові принципи поведінки особистості й нові відносини між людиною і державою. Стратегія реформування освіти в Україні передбачає звернення до системи цінностей, пов'язаної із національно-культурними та загальнолюдськими традиціями; створення умов для переходу від педагогіки авторитарного типу до педагогічних систем особистісно-орієнтованого характеру [2, с. 7]. Позитивні зміни торкнулися структури гуманітарної освіти, основи побудови курсів, принципів відбору, змісту та інструментальної бази. Процес викладання став різноманітнішим, особистісно-зорієнтованим. Такий підхід сприяє згуртуванню суспільства, зміцнює почуття поваги до культурної багатоманітності та готує студентів до активної громадянської позиції у багатокультурному суспільстві. Цьому допомагає використання інформаційних комунікаційних технологій, міжпредметного підходу у процесі викладання, врахування явища глобалізації у сучасному світі, яке зачепило сфери зв'язку, технологій, власність на засоби виробництва та багато норм, що регулюють суспільне життя. Адже гуманітарні курси покликані синтезувати основні факти і закономірності багатьох наук в єдину систему світоглядних знань молоді [3, с. 4], активно і цілеспрямовано впливати на свідомість, вміння молоді оцінювати докільця та реальну дійсність, тобто на формування громадянської компетентності, яка допоможе відповідально та ефективно реалізувати весь комплекс громадянських прав та обов'язків у демократичному суспільстві, раціонально діяти в ньому. Логічно, що сучасні дослідники виділяють три компоненти громадянської компетентності: аксіологічний, що визначається мотивами та установками особистості, когнітивний, пов'язаний із знаннями та способами їх отримання та діяльнісний, що

реалізується у процесі становлення умінь та навичок на основі отриманих знань і способах реалізації цих вмінь [4, с. 10]. Одним із важливих суспільних завдань курсів гуманітарного циклу у вищій школі є підготовка студентської молоді до відповідального і усвідомленого життя та діяльності в демократичній і правовій державі, громадянському суспільстві. Для того, щоб студенти вміли ефективно розуміти процеси взаємозалежності в сучасному та історичному контексті, в гуманітарній освіті запроваджується глобальний вимір. Суспільна потреба у громадянському вихованні особистості займає важливе місце у багатьох державних документах, а підготовка студентської молоді до реалізації своїх фахових умінь у демократичному громадянському суспільстві визначається пріоритетним напрямком освіти [5]. У тексті Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності АПН України сказано про важливість «формування в Україні свідомого, компетентного і відповідального громадянина, який є цілісною, вільною і водночас законослухняною, високоморальною, соціально та політично активною особистістю, повноправним членом громадянського суспільства [6, с.]. Дисципліни гуманітарного циклу у вищих навчальних закладах повинні сприяти вихованню моральності та основ людяності. Класик української педагогічної науки В. Сухомлинський писав, що для того, щоб закласти в особистості основу людяності та громадянськості потрібно дати правильне бачення добра і зла [6, с. 357]. Таким чином, організовуючи процес гуманітарної освіти у ВНЗ слід враховувати, що весь світ, а разом з ним українське суспільство динамічно розвивається в умовах нової історичної епохи. Відтак, лише глибоко усвідомлюючи своє минуле на рівні сучасних потреб і завдань становлення громадянського суспільства, молодь зможе досягнути своє місце в сьогоденні і усвідомлено здійснити крок у майбутнє. Гуманітарна освіта повинна залучати, інформувати та виховувати почуття суспільної відповідальності молоді, заохочуючи плюралізм світогляду, аналітичного мислення, вміння орієнтуватися у складних суспільних процесах, беручи активну участь у громадянському житті України. Завдяки використанню інноваційних методів навчання, студенти отримують не лише фундаментальні академічні знання, але й чималий досвід творчої діяльності (аналітичної, пошукової, моделюючої) та раціональної організації праці. Щоб досягти результативності гуманітарної освіти необхідні нові підходи, що стимулюють студентів мислити критично, формувати власні погляди і думки, засвоювати демократичні принципи і норми.

1. Франко І. *Громадянські права студентів/Педагогічні статті та висловлювання.* – К., 1960.
2. *Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики.* – К., 2003.
3. Лукашевич М. *Роль гуманітарних наук у соціалізації молоді // Шлях освіти.* – 1998. - № 2. – С. 2-5.
4. *Історія для громадянина / В. Горбатенко, П. Вербицька та ін.* – Львів, 2003.
5. Іванчук В. *Формування громадянської культури учнівської та студентської молоді у процесі навчання // Шлях освіти.* – 2000. - № 1. С. 28-31.
6. *Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Шлях освіти.* – 2000. - № 3. – С. 7-13.
7. Сухомлинський В.О. *Народження громадянина // Вибрані твори: у 5 т.* – К., 1977. – Т. 3. – С. 283-582.